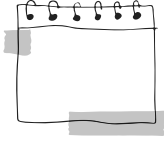

Bölüm VI

Yaşlı Sağlığı ve Halk Sağlığı Hemşireliği Yaklaşımları

Gönül GÖKÇAY¹
Yeliz AKKUŞ²
Ali UĞURLU³

Öğrenim Hedefleri

- Yaşlılık tanımlanabilir.
- Dünyadaki ve Türkiye’de yaşlı nüfus hakkında bilgi sahibi olunabilir.
- Yaşlılık türleri sayılabilir.
- Sık karşılaşılan geriatrik sendromlar ve hastalıklar sıralanabilir.
- Kronik hastalıklardan korunma hakkında bilgi sahibi olunabilir.
- Birinci basamak sağlık hizmetleri ve yaşlı sağlığı nın önemi bilinir.

¹ Dr. Öğr. Ü. Kafkas Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü AD, e-mail: gokcaygonul22@gmail.com

² Prof. Dr. Kafkas Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, e-mail: yelizakkus@gmail.com

³ Uzm. Hemş. Kafkas Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi, Endoskopi Ünitesi, Kars, Türkiye.

KAYNAKLAR

- Alagiakrishnan, K., Bu, R., Hamilton, P., Senthilselvan, A., & Padwal, R. (2018). Comparison of the assessment of orthostatic hypotension using peripheral and central blood pressure measurements. *Journal of clinical medicine research*, 10(4), 309.
- Anthonisen, G., Luke, A., MacNeill, L., MacNeill, A. L., Goudreau, A., & Doucet, S. (2023). Demanslı kişiler, bakıcıları ve bakım ekibinin üyeleri için hasta navigasyon programları: kapsam incelemesi. *JBI Kanıt Sentezi*, 21(2), 281-325.
- Arvanitakis, Z., Shah, R. C., & Bennett, D. A. (2019). Diagnosis and management of dementia. *Jama*, 322(16), 1589-1599.
- Asadzadeh, M., Maher, A., Jafari, M., Mohammadzadeh, K. A., & Hosseini, S. M. (2022). A review study of the providing elderly care services in different countries. *Journal of Family Medicine and Primary Care*, 11(2), 458.
- Aslan, D. (2021). *Halk Sağlığı ve Beslenme*. Ankara: Hipokrat Yayınevi.
- Aslan, M., & Hocaoglu, Ç. (2017). Yaşlanma ve yaşlanma dönemiyle ilişkili psikiyatrik sorunlar. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 53-62.
- Barone, D.A. and Krieger, A.C., (2015). The Function of Sleep. *AIMS Neuroscience*, Cilt:2, Sayı:2, ss:71-90.
- Baumgartner, R. N., Koehler, K. M., Gallagher, D., Romero, L., Heymsfield, S. B., Ross, R. R., ... & Lindeman, R. D. (1998). Epidemiology of sarcopenia among the elderly in New Mexico. *American journal of epidemiology*, 147(8), 755-763.
- Baysal, H. Y., & Yıldız, M. Investigation Of The Relationship Between The Religious Orientation Of Elderly Individuals And Their Attitude To Complementary And Alternative Medicine. *Turkish Journal of Science and Health*, 3(1), 33-39.
- Beğen, T., ve Yavuzer, H. (2012). Yaşlılık ve yaşlılık epidemiyolojisi. *Klinik Gelişim*, 3(25): 1-3.
- Berksoy, F. (2023). *Sağlık turizminin gelişmesinde sağlık turizmi seyahat acentelerinin rolü ve önemi* (Master's thesis, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Bilgiç, Ş., Dilek, F., Arslan, H. S. A., & Ünal, A., (2016). Bir Huzurevinde Yaşayan Yaşlıların Konstipasyon Durumları ve Etkileyen Faktörler. *Internationa Journal of Basic and Clinical Medicine*, 4(1).
- Bloom, D. E., Chen, S., Kuhn, M., & McGovern, M. E. (2018). Demografi, ekonomi ve yaşlanma epidemiyolojisi. *Nüfus yaşlanmasının ekonomisi el kitabında* (s. 3-56). Elsevier.
- Bulgak, M., & Avcı, İ. A. (2022). Yaşlı Hastalarda Üriner İnkontinans Farkındalığı ve Etkileyen Faktörler ile Üriner İnkontinansla Baş Etme Yöntemleri. *Journal of Nursology*, 25(1), 1-6.
- Burton, L. A., & Sumukadas, D. (2010). Optimal management of sarcopenia. *Clinical interventions in aging*, 217-228.
- Catalano, A., Martinez, G. F., Tonzuso, A., & Szychlinska, MA. (2018). Beslenme ve yaşlanma. *Deneyel tıp ve biyolojideki gelişmeler* (Cilt 1086, s. 361-373). Springer, Cham.
- Cheng, C. P. (2018). Elderly care as one of the important government policy agenda. *Hong Kong Med J*, 24, 442-3.
- Chin, A. P., Lundquist, C. M., & Wyman, J. F. (2016). Exercise and aging: a review of functional outcomes and benefits. *Public health nursing*, 33(3), 241-252.

- Cruz-Jentoft, A. J., Baeyens, J. P., Bauer, J. M., Boirie, Y., Cederholm, T., Landi, F., ... & Zamboni, M. (2010). Sarcopenia: European consensus on definition and diagnosis Report of the European Working Group on Sarcopenia in Older People. *Age and Ageing*, 39(4), 412-423.
- Cruz-Jentoft, A. J., Landi, F., Schneider, S. M., Zúñiga, C., Arai, H., Boirie, Y., ... & Cederholm, T. (2014). Prevalence of and interventions for sarcopenia in ageing adults: a systematic review. Report of the International Sarcopenia Initiative (EWGSOP and IWGS). *Age and Ageing*, 43(6), 748-759.
- Çakar, F., Şimşek, H., & Sarman, A. (2022). Egzersizsiz aktif yaşlanma ve yaşlılık dönemlerindeki önemi. *Spor Bilimleri Alanında Uluslararası Araştırmalar III*, 7.
- Çiftçi Başar, N. (2019). *Yaşlı bakım alanında çalışan bakım elemanlarının tükenmişlik düzeylerinin mesleki performansları üzerindeki etkisi* (Master's thesis, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Çunkuş, N., Yiğitoğlu, G. T., & Akbaş, E. (2019). Yaşlılık ve toplumsal dışlanma. *Geriatik Bilimler Dergisi*, 2(2), 58-67.
- D'Albis, H., & Fève, P. (2018). Yaşlanma ve toplam talep: Makroekonomik bir analiz. Nüfus yaşlanmasının ekonomisi el kitabında (s. 323-374). Elsevier.
- Dong, X., Wang, Y., Chen, Y., Wang, X., Zhu, J., Wang, N., ... & Fu, C. (2018). Poor sleep quality and influencing factors among rural adults in Deqing, China. *Sleep and Breathing*, 22, 1213-1220.
- Donini, L. M., Scardella, P., Piombo, L., Neri, B., Asprino, R., Proietti, A. R., ... & Morrone, A. (2013). Malnutrition in elderly: social and economic determinants. *The Journal of Nutrition, Health & Aging*, 17, 9-15.
- DSÖ, (2023). Global health estimates: Life expectancy trends by country. In: World Health Organization, Global health estimates. Geneva: World Health Organization. http://www.who.int/healthinfo/global_burden_disease/en Erişim tarihi: 18.02.2023
- DSÖ, Normative Guidelines On Pain Management (2007). Report of a Delphi Study to determine the need for guidelines and to identify the number and topics of guidelines that should be developed by WHO. Report prepared by Prof Neeta Kumar, Consultant. Geneva.
- DSÖ. (1998). World Health Organization, Population Ageing-A Public Health Challenge, Fact Sheet No. 135.
- DSÖ. Ageing and Health. <https://www.who.int/newsroom/fact-sheets/detail/ageing-andhealth> Erişim tarihi: 03.03.2023
- DSÖ. Falls, World Health Organization. (2017). <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs344/en/> Erişim tarihi: 18.02.2023.
- Erikson, E. H. (1993). *Childhood and society*. WW Norton & Company.
- Erkuran, H. (2020). Yaşlanma korkusu. *Sağlık ve Toplum*. 20 (1), 26-29.
- Espiritu, J.R., (2008). Aging-Related Sleep Changes. *Clin Geriatr Med*, Cilt:24: ss:1-14.
- Gedamu, H., Abate, T., Ayalew, E., Tegenaw, A., Birhanu, M., & Tafere, Y. (2021). Level of nurses' knowledge on pressure ulcer prevention: A systematic review and meta-analysis study in Ethiopia. *Heliyon*, 7(7), e07648.
- Gencer, Z. E., Ünal, E., & Özkan, Ö. (2019). Basınç ülserleri tedavi maliyetleri etkililik analizi; konvansiyonel ve modern yara bakım tedavi maliyetlerinin karşılaştırılması. *Akdeniz Tıp Dergisi*, 5(2), 201-208.

- Gençođlu, P. (2018). Türkiye’de illerin gelişmişlik düzeyi dikkate alınarak sağlık hizmetlerinin kümeleme analizi aracılığıyla değerlendirilmesi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (52), 301-324.
- Göger, S., & Kaya, G. (2022). Yaşlı Bakım İlke Ve Uygulamaları, auzef, İstanbul Üniversitesi. ISBN: 978-605-07-1030-4
- Gökçay, G. (2021). Yaşlı ve İletişim, In F. Yardımcıel (Ed.), *Dışlınlararası Yaklaşımlarla Yaşlı Bakımın Temelleri* (pp. 263-292), ISBN: 978-625-7527-53-8: Egiten Kitap Yayıncılık, Ankara.
- Gökçay, G., Çevirme, A., Ertürk, Ö., Tunç, A. M., Küçük, H. İ., Akgün, Z. G. (2022). Yaşlı Bireylerin Yaşam Kalitesini Etkileyen Faktörlerin Sağlık Algısı Ve Sağlık Anksiyetesi Bağlamında İncelenmesi. *Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık Ve Tıp Bilimleri Dergisi*, 45 (Special Issue), 122-143.
- Gökçay, G., Yıldız, M., & Bağış, K. O. (2022b). Basınç Ülserlerine Güncel Yaklaşımlar. İn. Q. Qasimov, M. Agayeva (Ed.), *Multidisipliner Alanlarda Yeni Trendler* (pp.41-57), ISBN:978-625-8109-90-0, Duvar Yayınları, İzmir.
- Görgün Baran, A. (2018). “Yaşlanma”, *Sosyoloji*, (Ed. E. Burcu Sağlam- A. Gelgeç Bakacak A. Öğün Boyacıoğlu), Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Greer, D. M. (2020, October). Jose-Alberto Palma, MD, PhD, Horacio Kaufmann, MD, FAAN, FAAS. In *Seminars in Neurology* (Vol. 40, No. 05, pp. 469-470). Thieme Medical Publishers.
- Gümüş, E. Ç., & Güngörmüş, Z. (2020). Araştırma/Research İkinci Basamak Sağlık Hizmetlerine Başvuru Yapan Hastaların Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerini Kullanma Durumlarının Belirlenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 23(1), 119-126.
- Havighurst, R. J. (1948). *Developmental tasks and education*. The University of Chicago Press.
- ICS. İşlevsel Üroloji ve Kadın Ürolojisi (2018). <http://www.kontinansderneği.org/kontinans-bulteni-arsivi> Erişim tarihi: 20.02.2023.
- JD, D., & Alan, S. (2023). World Health Organization and Older Persons. file:///C:/Users/90544/Downloads/SSRN-id4320044.pdf
- Kalkınma Bakanlığı (2014). Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018, Yaşlanma Özel İhtisas Komiyonu Raporu, Yayın No: KB: 2900 - ÖİK: 740, Ankara.
- Karahan, Y., & Ceylan, B. (2022). Erişkin Bireylerde Ortostatik Hipotansiyon ile Beden Kütle İndeksi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 15(2), 128-136.
- Karakaş, S. A., & Durmaz, H. (2017). Yaşlılık dönemi psikolojik özellikleri ve moral. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 18(1), 32-36.
- Kasimovskaya, N., Egorova, E., Shustikova, N., Poleshchuk, I., Khvostunov, K., Malkina, O., & Ermilova, V. (2022). Development of healthcare and social care services for the elderly population. *Journal of Comparative Effectiveness Research*, 11(17), 1263-1276.
- Kavlak, Y. (2018). Yaşlanma Sürecinde Fizyoloji ve Yaşam Stili Değişlikleri. Editörler; Yılmaz İ. Fiziksel Rehabilitasyon, Eskişehir, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi, 2-53.
- Kaya, D., Koçyiğit, S. E., Dokuzlar, Ö., Soysal, P., & Işık, A. T. (2018). Geriatri poliklinik olgularında geriatrik sendromlar: 1048 olgunun analizi. *Ege Tıp Dergisi*, 57(1), 31-35.

- Liu, Y., Li, H., Gu, Y., Liang, H., Li, C., & Li, Y. (2019). Social activity, depression, and risk of cognitive impairment among community-dwelling elderly people: A systematic review and meta-analysis. *Journal of psychiatric research*, 117, 99-106.
- Lopez-Otin, C., Blasco, M. A., Partridge, L., Serrano, M., & Kroemer, G. (2013). Yaşlanmanın ayırt edici özellikleri. *Hücre*, 153(6), 1194-1217.
- Masnoon, N., Shakib, S., Kalisch-Ellett, L., & Caughey, G. E. (2017). What is polypharmacy? A systematic review of definitions. *BMC Geriatrics*, 17(1), 1-10.
- Mazzeo R.S., Cavanach P., Evans W.J., (1998). "ACSM Position Stand on Exercise and Physical Activity Older Adults", *Med Scince Sports Exercise*, Vol. 39, 992-1008.
- Nascher, I. L. (1914). *Geriatrics: The diseases of old age and their treatment*.
- Nazlı, A. (2016). Yaşlanma, birey ve toplum: Yaşlanmaya sosyolojik bakış. *Ege Tıp Dergisi*, 55.
- Niyongabo, E., Gasaba, E., Niyonsenga, P., Ndayizeye, M., Ninezereza, J. B., Nsabimana, D., ... & Abakundanye, S. (2022). Nurses' Knowledge, Attitudes and Practice regarding Pressure Ulcers Prevention and Treatment. *Open Journal of Nursing*, 12(5), 316-333.
- Norman K.A.V., (1995). " Exercise Programming for Older Adults Campaign", *Human Kinetics*, Vol.24, 1-21.
- NPUAP/EPUAP. (2014). National Pressure Ulcer Advisory Panel, European Pressure Ulcer Advisory Panel and Pan Pacific Pressure Injury Alliance.
- Özcan, N. A. (2019). Psikolojik Yaşlanma Teorileri. Akgül A, editör. *Geronteknoloji*. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; p.103-112.
- Özurmaz, S., Asgarpour, H., & Güneş, Z. (2018). Yaşlılarda uyku kalitesi ve yaşam kalitesi arasındaki ilişki: kesitsel bir çalışma. *Medical Sciences*, 13(3), 72-79.
- Rao, S.C.S. Constipation in the older adult. Official reprint from UpToDate. Wolters Kluwer. (2017). www.uptodate.com
- Rudnicka, E., Napierała, P., Podfigurna, A., Męczekalski, B., Smolarczyk, R., & Grymowicz, M. (2020). The World Health Organization (WHO) approach to healthy ageing. *Maturitas*, 139, 6-11.
- Sinav, A. (2020). "Genç-Yaşlı, Orta-Yaşlı ve İleri-Yaşlı Bireylerin Sosyal Medya Kullanım Davranışlarının Karşılaştırmalı Analizi: Eskişehir İli Örneği". *Etkileşim*, 5, 116-145.
- Sözen, F., Ersoy, K., & Çolak, M. Y. (2020). Yaşlılarda Yaşam Kalitesi ve Yaşlılık Algısı: Başkent Üniversitesi Örneği. *The Journal of Turkish Family Physician*, 11(4): 191-199
- Şimşekli Bakırhan, D. (2021a). Yaşlı Bakımında Temel İlkeler. In F. Yardımcı (Ed.), *Disiplinler Arası Yaklaşımlarla Yaşlı Bakımın Temelleri* (pp. 1–43), ISBN: 978-625-7527-53-8, Eğitim Kitabı, Ankara.
- Şimşekli Bakırhan, D. (2021b). Yaşlılarda Sık Karşılaşılan Kronik Hastalıklar ve Sorunlar. In F. Yardımcı (Ed.), *Disiplinlerle Yaklaşımlarla Yaşlı Bakımın Temelleri* (pp. 79–121), ISBN: 978-625-7527-53-8, Eğitim Kitabı, Ankara.
- T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü (2021). *Kronik Hastalıklar Ve Yaşlı Sağlığı Dairesi Başkanlığı Türkiye Sağlıklı Yaşlanma Eylem Planı Ve Uygulama Programı 2021-2026*, Ankara.
- Tereci, D., Turan, G., Nergis, K. A. S. A., Öncel, T., & Arslansoyu, N. (2016). Yaşlılık kavramına bir bakış. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 16(1), 84-116.
- Tunç, A.M., Gökçay, G., Çevirme, A. (2022). Covid-19 pandemisinin bazı riskli gruplar üzerine etkisi. D. Atık (Ed.) *Sağlık Bilimleri Alanında Yeni Trendler IV* (ss.721-748), Duvar Yayınları, Ankara. ISBN:978-625-8261-86-8

- TÜİK, (2021). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2021-45636>
- Ulusoylar, N., Günay, F. S. D., Dokuzlar, Ö., & Okudur, S. K. (2019). Geriatrik sendromlarda düşme sıklığı. *Geriatric Bilimler Dergisi*, 2(1), 8-13.
- Uyar, M., & Köken, İ. (2017). Kronik ağrı nörofizyolojisi. *TOTBİD Dergisi*, 16, 70-76.
- Uysal, E. (2023). *The effect of accessibility of the neighborhood facilities on the active aging of older women: a comparative study from Ankara* (Master's thesis, Middle East Technical University)
- Werth, B. L., Williams, K. A., & Pont, L. G. (2015). A longitudinal study of constipation and laxative use in a community-dwelling elderly population. *Archives of gerontology and geriatrics*, 60(3), 418-424.
- Wu, C. Y., Su, T. P., Fang, C. L., & Chang, M. Y. (2012). Sleep quality among community-dwelling elderly people and its demographic, mental, and physical correlates. *Journal of the Chinese Medical Association*, 75(2), 75-80.
- Yağcı, Ü., & Saygin, M. (2019). Ağrı fizyopatolojisi. *SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 26(2), 209-220.
- Yap, J., & Holloway, S. (2021). Evidence-based review of the effects of nutritional supplementation for pressure ulcer prevention. *International wound journal*, 18(6), 805-821.
- Yılmaz, E., Muslu, A., & Özcan, E. (2014). Üriner inkontinanslı kadınlarda yaşam kalitesi. *ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(2), 1-14.